

FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN BAZĂ DE COST STANDARD PER STUDENT ECHIVALENT

FINANCING OF HIGHER EDUCATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA ON THE BASIS OF STANDARD COST PER EQUIVALENT STUDENT

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2\(110\).06](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2(110).06)

CZU: 336.531.2:378(478)

Tatiana MANOLE,
doctor habilitat în științe economice, profesor universitar,

REZUMAT

Autorul tratează în acest articol procesul îndelungat de căutări reformatoare pentru finanțarea învățământului superior în Republica Moldova. Din anii 90 ai sec. al XX-lea, de când Republica Moldova a devenit independentă, și până în anul 2019, învățământul superior a fost finanțat după principiul „egalitarismului” socialist, neluându-se în seamă diferența dintre programele de studii ale instituțiilor superioare. În 2010 a fost publicată monografia „Metodologia finanțării învățământului public”¹ în care se cercetează inclusiv mecanismul de finanțare a învățământului superior, criticându-l și recomandând implementarea practicilor europene și, în special, a României, privind modul de finanțare a învățământului superior, ținându-se cont de complexitatea programelor de studii. Administrația centrală abilitată cu funcția gestionării învățământului superior n-a reacționat la recomandările cercetătorului. În anul 2019 Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (MECC) a început studiul Noii Metodologii privind finanțarea învățământului superior în Republica Moldova în baza costului standard per student echivalent cu suportul Băncii Mondiale și a experților români. Această Nouă Metodologie de finanțare a învățământului superior a fost aprobată în 2020 și intrată în vigoare începând cu anul de studii 2020-2021. Noul mecanism de finanțare ia în considerare complexitatea programelor de studii, cărora le corespunde un anumit coeficient semnificativ de ajustare. Consider că Noua Metodologie a finanțării învățământului superior avantajează aprofundarea performanței și a învățării pe bază de competență.

Cuvinte-cheie: cost standard per student echivalent, complexitatea programelor, coeficient de ajustare, finanțare-standard, finanțare compensatorie, finanțare complementară, autonomie universitară.

SUMMARY

The author of this article deals with the long process of searching for funding higher education reform in Moldova. From the 90s of the century XX, when the Republic of Moldavia

¹ Manole, Tatiana Metodologia finanțării învățământului public: teorie și practică: /Tatiana Manole; Universitatea Tehnică a Moldovei. Ch.: „Tehnica-Info” SRL, 2010 (Tipogr. or. Iași), 340 p. ISBN 978-9975-63-309-3.

became independent, and until 2019, higher education in the Republic of Moldova has been funded by the "egalitarianism" socialist, without taking into account the difference between the curricula of higher education institutions. In 2010 he published the monograph "Methods of financing public education"¹ that including it investigates the mechanism of financing of higher education, criticizing it and recommends the implementation of European practices and especially Romania, on the financing of higher education, taking into account the complexity of study programs. The central administration empowered with the function of managing higher education did not react to the researchers' recommendations. In 2019, the Ministry of Education, Culture and Research (MECR) began studying the New Methodology on financing higher education in Moldova based on the standard cost per student equivalent to the support of the World Bank and Romanian experts. This New Methodology for financing higher education was approved in 2020 and entered into force starting with the 2020-2021 years of study. The new funding mechanism takes into account the complexity of study programs, which correspond to a certain significant adjustment coefficient. We believe that the new methodology of higher education financing favors deepening performance and competency-based learning.

Keywords: standard cost per equivalent student, the complexity of the programs, coefficient of adjustment, standard financing, compensatory financing, complementary funding, university autonomy.

Întroducere. Învățarea este un proces foarte îndelungat, proces efectuat în permanență de individ, proces petrecut de-a lungul vieții unui om. Dar acest proces cere costuri pentru întreținerea lui. Aceste costuri sunt plasamente de capital în ființa umană. Plasamentul acesta de resurse financiare este o investiție în capital uman.

Capitalul uman cuprinde capitalul educațional, adică acele abilități dobândite de indivizi ca urmare a instruirii școlare și nu numai, și capitalul biologic, respectiv acele abilități fizice ale indivizilor, ce se reflectă în starea de sănătate a acestora. Ca o categorie economică, capitalul uman poate fi analizat ca o estimare a abilității unei persoane de a produce venituri prin muncă.²

Educația și pregătirea profesională constituie cele mai importante investiții în capitalul uman. În acest sens, G. S.

Becker a realizat o analiză generală a investițiilor în capitalul uman, analiză care vizează următoarele fenomene:³ a) câștigurile sporesc, de obicei, odată cu vârsta, cu o rată descrescătoare. Atât rata de creștere, cât și cea de întârziere tind să fie pozitiv corelate cu nivelul de calificare; b) ratele șomajului tind să fie invers corelate cu nivelul de calificare; c) în relația cu angajații, firmele din țările slab dezvoltate par să fie mai „paternaliste” decât cele din țările dezvoltate; d) persoanele mai tinere schimbă mai des locul de muncă și beneficiază de mai multă pregătire școlară și pregătire la locul de muncă decât persoanele mai vârstnice; e) distribuția câștigurilor este înclinată pozitiv, în special în cazul profesioniștilor și al altor lucrători calificați; f) persoanele mai capabile beneficiază de mai multă educație și alte

¹ Manole Tatiana, Methodology of financing public education: theory and practice: /Tatiana Manole; Technical University of Moldova. Ch.: „Tehnica-Info” Publishing House” SRL, 2010 (Printing Iași), 340 p. ISBN 978-9975-63-309-3.

² După Gary Becker: În cartea "Metodologia finanțării învățământului public: Teorie și Practică" Autor Tatiana Manole. 2010, pag. 32.

³ Gary Stanley Becker. Capitalul uman. O analiză teoretică și empirică cu referire specială la educație. Traducere în I. Română, 1997, pag. 32.

tipuri de instruire profesională decât celelalte; g) diviziunea muncii este limitată de dimensiunile pieței; h) investitorul tipic în capital uman este mai impetuos și, astfel, este mai probabil să greșească comparativ cu investitorul tipic în capital tangibil.

Analiza asupra capitalului uman, realizată de Becker, se referă, de fapt, la analiza capitalului educațional, punându-se în evidență costurile asociate investiției în instruire, precum și relația dintre investițiile școlare și post-școlare. Implicit, veniturile indivizilor vor crește în funcție de gradul de educație al acestora.

Astfel, cheltuielile educaționale și cu sănătatea sunt considerate drept investiții în scopul creșterii productivității muncii și, implicit, a creșterii economice. Formarea și dezvoltarea capitalului uman sunt în directă dependență de politici bugetar-fiscale, elaborate și promovate de guverne, deoarece bugetul public este sursa principală de finanțare a învățământului public.

Conținutul de bază. 1. Strategia Guvernului Republicii Moldova privind dezvoltarea sustenabilă a învățământului public. Politică în domeniul educației în Republica Moldova este orientată spre asigurarea calității studiilor, iar sistemul de educație al Republicii Moldova, în conformitate cu Strategia Educației 2020, este accesibil tuturor cetățenilor, oferă educație de calitate, relevantă pentru societate și economie, în condiții de eficiență economică. Viziunea strategică a Republicii Moldova include următoarele componente ale sistemului de educație:⁴ a) beneficiari ai sistemului educațional care demonstrează competențe necesare pentru creștere și dezvoltare personală, socială și profesională pe parcursul întregii vieți; b) proces educațional axat pe necesitățile educaționale ale celor ce învață și un curriculum

relevant, racordat la cererea pieței muncii; c) sistem de evaluare echitabil, axat pe măsurarea competențelor relevante pentru viața individului și pentru piața muncii; d) cadre didactice recompensate în funcție de performanța profesională, capabile să proiecteze activități de învățare axate pe necesitățile educaționale individuale ale beneficiarilor; e) cadre manageriale profesionale, capabile să gestioneze eficient instituțiile educaționale; f) o rețea de instituții educaționale dimensionată eficient, în conformitate cu tendințele demografice și sociale corespunzătoare calitativ standardelor actuale; g) infrastructură și un mediu educațional prietenos celui ce învață; h) un cadru instituțional modern, flexibil și funcțional care contribuie la asigurarea calității educației; i) parteneriate academice și sociale durabile, axate pe beneficii comune pe termen lung.

În societatea modernă, politicile educaționale au drept scop să asigure excelența, sub toate aspectele ei, la toate treptele și nivelurile sistemului de educație, prin promovarea mecanismelor de asigurare a calității programelor de studii și a instituțiilor în care acestea sunt oferite. Mecanismele de asigurare a calității au menirea de a oferi beneficiarilor și publicului larg încrederea în faptul că societatea beneficiază de servicii educaționale de calitate, care aduc progres economic și social pentru toți cetățenii plătitori de taxe.

Realizarea direcțiilor strategice ale Guvernului privind dezvoltarea sustenabilă a învățământului necesită reformarea mecanismului de finanțare în general a învățământului în Republica Moldova și în special a învățământului superior. Dacă din anul 2014 învățământul preuniversitar este finanțat în baza costului standard per elev ponderat, apoi problema finanțării

⁴ Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 "Educația 2020" (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 345-351 din 11 noiembrie 2014).

învățământului superior a rămas nereformată. Ministerul Educației a parcurs un proces îndelungat de căutări reformatoare pentru finanțarea învățământului superior în Republica Moldova. Din anii 90 ai sec. al XX-lea, de când Republica Moldova a devenit independentă, și până în anul 2019, învățământul superior în Republica Moldova a fost finanțat după principiul „egalitarismului” socialist, neluându-se în seamă diferența dintre programele de studii ale instituțiilor de învățământ superior. În 2010 a fost publicată monografia „Metodologia finanțării învățământului public”⁵ în care inclusiv se cercetează mecanismul de finanțare a învățământului superior, criticându-l și recomandând implementarea practicilor europene și, în special, a României, privind modul de finanțare a învățământului superior, ținându-se cont de complexitatea programelor de studii. Administrația centrală abilitată cu funcția gestionării învățământului superior n-a reacționat la recomandările acestei cercetări. În anul 2019 Ministerul Educației Culturii și Cercetării (MECC) a început studierea Noii Metodologii privind finanțarea învățământului superior în R Moldova în baza costului standard per student echivalent cu suportul Bancii Mondiale și a experților români. Această Nouă Metodologie de finanțare a învățământului superior a fost aprobată în 2020 și intrată în vigoare și pilotată începând cu anul de studii 2020-2021. Noul mecanism de finanțare ia în considerare complexitatea programelor de studii, cărora le corespunde un anumit coeficient semnificativ de ajustare. Consider că Noua Metodologie a finanțării învățământului superior avantajează aprofundarea performanței și a învățării pe bază de competență.

Menționăm, că pregătirea unui specialist în instituțiile superioare necesită costuri.

2. Cheltuielile medii pentru finanțarea unui elev/student. Cheltuielile pentru finanțarea învățământului sunt, de fapt, investiții în capitalul uman. Prin investițiile în capitalul uman țara se asigură că va avea pe viitor o generație calitativă, care se va include în societate, aducând un spor considerabil la dezvoltarea economico-socială a țării.

Sursa principală de finanțare a învățământului public superior este bugetul de stat. Spre exemplu, cheltuielile medii alocate din bugetul de stat al Republicii Moldova pentru anul 2018 pe treptele de studii superioare: licență, masterat, doctorat, a instituțiilor superioare subordonate Ministerului Educației, Culturii și Cercetării (MECC), sunt prezentate astfel în tabelul 1.

Totodată, menționăm că costul mediu anual al unui student (ciclul I), inclusiv cu burse, efectiv, pe perioada de gestiune, constituie 36 862 lei, fiind în creștere cu 2 647 lei sau cu 7,74 puncte procentuale.

În tabelul nr. 1 sunt prezentate alocații bugetare pentru finanțarea studiilor superioare de nivelul I – licență pentru anul bugetar 2018. Observăm că suma costurilor și cheltuielilor pentru nivelul învățământului superior, treapta – „Studii superioare de licență”, total, inclusiv cu burse efectiv pe perioada de gestiune constituie 441 088,60 mii lei, fiind în creștere față de suma aprobată (413 931,00) anual de la bugetul de stat pe anul 2018. Această creștere în sumă absolută alcătuiește 27 157,6 mii lei, sau cu 106,56 puncte procentuale (6,56%).

În tabelul nr. 2 sunt prezentate alocații bugetare pentru finanțarea studiilor superioare de nivelul II – masterat pentru anul bugetar 2018. Observăm că suma, costuri

⁵ Manole, Tatiana Metodologia finanțării învățământului public: teorie și practică: /Tatiana Manole; Universitatea Tehnică a Moldovei. Ch.: „Tehnica-Info” SRL, 2010 (Tipogr. or. Iași), 340 p. ISBN 978-9975-63-309-3.

Tabelul nr. 1. Alocații bugetare pentru finanțarea învățământului superior, ciclul I (licență) pentru anul bugetar 2018.

Denumirea indicatorilor	Unitatea de măsură	Costurile și cheltuielile din alocațiile transferate de la buget			
		Aprobate anual	Precizate anual	Precizat pe perioada de gestiune	Efectiv pe perioada de gestiune
Costuri și cheltuieli, pentru nivelul învățământului superior, treapta – Studii superioare de licență, total. Inclusiv cu burse.	Mii lei	413 931,00	420 950,60	420 950,60	441 088,60
Costuri și cheltuieli, pentru nivelul învățământului superior, treapta – Studii superioare de licență, total. Fără burse.	Mii lei	350 624,24	357 641,08	357 651,73	379 752,98
Numărul mediu de studenți (ciclul I)	Pers.	12 098	12 098	11 954	11 966
Costul mediu anual al unui student (ciclul I). Fără burse.	Cost/stud., lei	28 982	29 562	29 919	31 736
Costul mediu al unui student (ciclul I). Inclusiv cu burse.	Cost/stud., lei	34 215	34 795	35 214	36 862

Sursa: Prelucrat, calculat și elaborat de autor în baza informației de la MECC privind finanțarea învățământului superior de la bugetul de stat pe anul 2018. Informație privind cheltuielile instituțiilor de învățământ la autogestiune la 1 ianuarie 2019 (trimestrială, anuală). Raportul nr. 2ag aprobat prin ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova.

Notă: Din informația dată în tabelul de mai sus, MECC indică alocațiile bugetare numai pentru instituțiile superioare din componența MECC, cu excluderea instituțiilor de învățământ superior subordonate ramural.

și cheltuieli, pentru nivelul învățământului superior, treapta – „Educație superioară de masterat”, total, inclusiv cu burse, efectiv pe perioada de gestiune constituie 97 828,70 mii lei, fiind în creștere față de suma aprobată (96 220,60 mii lei) anual de la bugetul de stat pe anul 2018. Această creștere în

sumă absolută alcătuiește 1 608,1 mii lei sau cu 101,67 puncte procentuale (1,67%).

Totodată, menționăm că costul mediu anual al unui student (ciclul II), inclusiv cu burse, efectiv pe perioada de gestiune constituie 21 167,25 lei, fiind în creștere cu 1 567,6 lei sau cu 107,99 (circa 8%).

Tabelul nr. 2. Alocații bugetare pentru finanțarea învățământului superior, ciclul II (masterat) pentru anul bugetar 2018.

Denumirea indicatorilor	Unitatea de măsură	Costurile și cheltuielile din alocațiile transferate de la buget			
		Aprobate anual	Precizate anual	Precizat pe perioada de gestiune	Efectiv pe perioada de gestiune
Costuri și cheltuieli pentru nivelul învățământului superior, treapta – Educație superioară de masterat, total. Inclusiv cu burse.	Mii lei	96 220,60	99 074,20	99 074,20	97 828,70
Costuri și cheltuieli pentru nivelul învățământului superior, treapta – Educație superioară de masterat, total. Fără burse.	Mii lei	66 398,28	70 194,52	0 194,52	69 783,05
Numărul mediu de studenți (ciclul II)..	Pers.	4 909,30	4 638,20	4 638,20	4 621,70
Costul mediu al unui student (ciclul II). Fără burse.	Cost/ stud., lei	13 525	15 134	15 134	15 099
Costul mediu al unui student (ciclul II). Inclusiv cu burse.	Cost/ stud., lei	19 599,65	21 360,48	21 360,48	21 167,25

Sursa: Prelucrat, calculat și elaborat de autor în baza informației de la MECC privind finanțare învățământului superior de la bugetul de stat pe anul 2018.

Notă: Informație privind cheltuielile instituțiilor de învățământ la autogestiune la 1 ianuarie 2019 (trimestrială, anuală). Raportul nr. 2ag aprobat prin ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova.⁶

La fel, e de menționat că, necătând la reducerea numărului de studenți, costurile pentru un student sunt în creștere.

Învățământul superior cuprinde și ciclul III – doctorat „Studiile superioare de doctorat”

la fel sunt finanțate din alocațiile bugetului de stat.

În tabelul nr. 3 prezentăm costurile și cheltuielile bugetare pentru această treaptă de studii.

⁶Notă: Suma alocațiilor bugetare pentru treptele de studii sunt exprimate în lei moldovenești (MDL). Deș, informația este prezentată pentru anul bugetar 2018, noi prezentăm cursul leului în raport cu Euro și dolar SUA la data de 13 aprilie 2021, astfel: 1 Euro = 21,31 MDL, 1\$ SUA = 17,89 MDL.

Tabelul nr. 3. Alocații bugetare pentru finanțarea învățământului superior, ciclul III (doctorat) pentru anul bugetar 2018.

Denumirea indicatorilor	Unitatea de măsură	Costurile și cheltuielile din alocațiile transferate de la buget			
		Aprobate anual	Precizate anual	Precizat pe perioada de gestiune	Efectiv pe perioada de gestiune
Costuri și cheltuieli, pentru nivelul învățământului superior, treapta – „Studii superioare de doctorat”, total. Inclusiv cu burse	Mii lei	10 025,1	14 206,3	13 985,2	12 493,7
Costuri și cheltuieli, pentru nivelul învățământului superior, treapta – „Studii superioare de doctorat”, total. Fără burse.	Mii lei	7 641,61	11 345,62	11 124,47	9 898,79
Numărul mediu de studenți (ciclul III)	Pers.	526,3	650,0	639,4	638,9
Costul mediu al unui student (ciclul III). Fără burse.	Cost/stud., lei	14 519,5	17 454,8	17 398,3	15 493,5
Costul mediu al unui student (ciclul III) Inclusiv cu burse	Cost/stud., lei	19 048,26	21 855,84	21 872,38	19 555,02

Sursa: Prelucrat, calculat și elaborat de autor în baza informației de la MECC privind finanțare învățământului superior de la bugetul de stat pe anul 2018.

Notă: Informație privind cheltuielile instituțiilor de învățământ la autogestiune la 1 ianuarie 2019 (trimestrială, anuală). Raportul nr. 2ag aprobat prin ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova.

În tabelul nr. 3 sunt prezentate alocații bugetare pentru finanțarea studiilor superioare de nivelul III – doctorat pentru anul bugetar 2018. Observăm că suma - costuri și cheltuieli, pentru nivelul învățământului superior, treapta – „Studii superioare de doctorat”, total, inclusiv cu burse, efectiv pe perioada de gestiune constituie 12

493,7 mii lei, fiind în creștere față de suma aprobată (10 025,1 mii lei) anual de la bugetul de stat pe anul 2018. Această creștere în sumă absolută alcătuiește 2 468,6 mii lei, sau cu 124,62 puncte procentuale (24,6%).

Totodată, menționăm că costul mediu anual al unui student (ciclul III), inclusiv cu burse, efectiv pe perioada de gestiune,

constituie 19 555,02 lei, fiind în creștere cu 506,76 lei sau cu 102,66 puncte procentuale (2,6%).

În rezultatul analizei finanțării învățământului superior, pe cicluri, putem menționa, că alocațiile bugetare pentru finanțarea învățământului superior, ciclul I (licență), ciclul II (masterat) și ciclul III (doctorat) sunt în creștere la finanțarea efectivă față de cea aprobată pentru anul bugetar 2018.

3. Noua formulă de finanțare a învățământului superior în Republica Moldova. Strategia de finanțare a învățământului superior reprezintă, în condițiile autonomiei universitare, unul dintre principalele instrumente de implementare a politicilor guvernamentale privind educația națională. Atât fondurile alocate de la bugetul de stat, cât și cele extrabugetare sau din alte surse sunt, conform Noii Metodologii, venituri proprii ale universităților. Procesul de căutări reformatoare privind finanțarea învățământului superior, ținând cont de complexitatea programelor de studii, a durat. În sfârșit, prin Hotărârea Guvernului din 10.06.2020⁷ a fost aprobată Metodologia de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior. Metodologia de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior stabilește modul de alocare pentru instituțiile publice de învățământ superior a finanțării-standard, în bază de cost standard per student și coeficienți de ajustare, asociată gradului de complexitate a programelor de studii de la ciclurile de studii superioare de licență și master, a finanțării compensatorii pentru susținerea performanței și a finanțării

complementare pentru modernizarea bazei material și didactice a instituției.⁸

Exemplul expus în tabelul nr. 1 prezintă finanțarea învățământului superior pe perioada de până la introducerea Noii Metodologii, anul 2018. În acest caz unele instituții superioare au fost în pierdere. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (MECC) a elaborat Planul de acțiuni⁹ care prevede, în special, finanțarea bugetară standard, finanțarea compensatorie și finanțarea complementară; încheierea contractelor cu instituțiile publice de învățământ superior și implementarea/pilotarea acestei Metodologii.

Menționăm că, până în anul 2019, învățământul superior public în Republica Moldova, indiferent de complexitatea specialităților de pregătire a studenților, era bazat pe principiul „egalitarismului”. Abia în anul 2018 Guvernul Republicii Moldova, împreună cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării au pus problema reformării sistemului de finanțare a instituțiilor publice de învățământ superior.

Finanțarea acestor instituții se prevedea să se facă în funcție de complexitatea programelor de studii, având la bază un coeficient semnificativ de ajustare. La baza acestei reforme, la finanțarea instituțiilor superioare, se iau în considerare 3 componente de bază,¹⁰ făcându-se astfel o distincție între nivelele de finanțare:

I. Finanțarea-standard (finanțarea de bază) pentru predare și învățare, care depinde de numărul de studenți finanțați din bugetul de stat. Finanțarea-standard include: a) cheltuieli pentru salarizarea personalului științifico-didactic, științific,

⁷ Hotărârea Guvernului nr. HG343/2020 din 10.06.2020 cu privire la aprobarea Metodologiei de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior. Publicat: 19.06.2020 în MONITORUL OFICIAL nr.149-151 art. 468.

⁸ IBIDEM

⁹ Ordinul MECC Nr. 656 din 13.07.2020 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni în vederea implementării Metodologiei de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior. Anexă.

¹⁰ Metodologia de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior. Aprobata prin HG nr. 343/2020.

didactic și didactic auxiliar, a personalului de cercetare implicat în desfășurarea programelor de studii; contribuțiile pentru asigurări sociale și medicale obligatorii; b) cheltuieli de achiziționare a mărfurilor, serviciilor și lucrărilor necesare pentru asigurarea desfășurării procesului educațional/de cercetare științifică; c) procurări de mijloace fixe în scopuri educaționale și de cercetări științifice universitare. Finanțarea-standard, în bază de cost standard per student echivalent și coeficienți de ajustare, asociată gradului de complexitate a programelor de studii de la ciclurile de studii superioare de licență și master – 75% din alocațiile bugetare pentru finanțarea bugetară a instituțiilor publice de învățământ.

II. Finanțarea compensatorie (de performanță) pentru dezvoltarea și stimularea excelenței în instituțiile de învățământ superior publice. Finanțarea compensatorie (de performanță) presupune formarea bugetului respectiv, care se bazează pe un set de indicatori de performanță, ce se vor referi la patru direcții distincte: procesul de predare-învățare; cercetare științifică; internaționalizare; orientare socială. Finanțarea compensatorie pentru susținerea performanței în instituțiile publice de învățământ superior – 20% din alocațiile bugetare pentru finanțarea bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior.

Atribuirea fondurilor pentru finanțarea de performanță se realizează pe baza criteriilor și a indicatorilor aprobați anual de MECC.

III. Finanțarea complementară (Fondul de rezervă), care reprezintă suma alocată pentru finanțarea situațiilor speciale, care nu pot fi integrate în formula de finanțare. Acest fond rămâne la dispoziția Ministerului Educației, Culturii și Cercetării

și ministerelor de resort. Alocațiile pentru finanțarea-standard și finanțarea compensatorie vor fi considerate venituri proprii și vor fi utilizate de instituții în condițiile autonomiei universitare, în scopul realizării obiectivelor educaționale și de cercetări științifice universitare. Finanțarea complementară pentru modernizarea bazei materiale și didactice constituie - 5 % din alocațiile bugetare pentru finanțarea bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior.

Alocațiile stabilite pentru finanțarea-standard și finanțarea compensatorie, precum și numărul de studenți echivalenți pe cicluri de studii, finanțați de la bugetul de stat, se stipulează în contractul instituțional al instituțiilor publice de învățământ superior. Contractele instituționale pentru alocarea de fonduri bugetare sunt supuse controlului periodic efectuat de MECC și ministerele de resort.

După cum am menționat, finanțarea instituțiilor superioare în bază de cost standard per elev echivalent se efectuează în funcție de coeficientul de ajustare corespunzător complexității programelor. Mai jos prezentăm lista coeficienților de ajustare corespunzători grupurilor programelor de studii, utilizați pentru finanțarea studenților înmatriculați la studii de licență și master.¹¹

Noua metodologie de finanțare a învățământului superior public prevede că alocațiile bugetare se vor face în funcție de complexitatea programelor de studii, cărora le corespunde un coeficient de ajustare. Din punctul nostru de vedere, acest coeficient de ajustare va exprima „costul standard per student echivalent unitar”.

Noua formulă de finanțare a învățământului superior are la bază principiul „costul standard per student echivalent unitar”.

¹¹ Anexă. Metodologia de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior.

Tabelul nr. 4. Lista coeficienților de ajustare corespunzători grupurilor programelor de studii, utilizați pentru finanțarea studenților înmatriculați la studii de licență și master.

Grupurile programelor de studii	Coeficient de ajustare dc_j	
	ciclul I, $d_{1,j}$	ciclul II, $d_{2,j}$
Grupul 1: Științe umaniste, Științe sociale și comportamentale, Filologie (cu excepția specialităților Limbi străine și Traducere și interpretare), Jurnalism și informare (cu excepția specialităților Jurnalism și procese mediatică; Activitatea editorială), Științe administrative, Științe economice, Drept, Servicii publice, Științe ale educației (cu excepția specialităților Limbi străine, Chimie, Biologie, Fizică, Astronomie, Informatică, Muzică, Dans, Arte plastice, Educație tehnologică, Educație fizică).	1,00	$1,25 \times d_{1,j}$
Grupul 2: Inginerie și activități ingineresti, Tehnologii ale informației și comunicațiilor, Tehnologii de fabricare și prelucrare, Științe chimice, Științe biologice, Științe ale mediului, Științe fizice, Matematică și statistică, Științe ale educației (cu specialitățile Chimie, Biologie, Fizică, Astronomie, Informatică, Educație fizică).	1,65	$1,25 \times d_{1,j}$
Grupul 3: Arhitectură și construcții (specialitățile din domeniul de formare profesională, construcții și inginerie civilă), Arhitectură și construcții (cu specialitățile din domeniul de formare profesională, Arhitectură și dezvoltare teritorială); Jurnalism și informare (cu specialitatea Activitatea editorială), Filologie (cu specialitățile Limbi străine, Traducere și interpretare), Științe agricole, Silvicultură, Științe ale sportului, Științe ale educației (cu specialitățile Limbi străine, Muzică, Dans, Arte plastice, Educație tehnologică).	1,75	
Grupul 4: Sănătate (cu excepția specialității Stomatologie), Medicină veterinară.	2,85	
Grupul 5: Arte (cu excepția specialităților Canto academic, Actorie, Regie, Scenografie, Coregrafie, Regie film și TV, Imagine film și TV), Sănătate (cu specialitatea Stomatologie).	4,00	
Grupul 6: Arte (cu specialitățile Canto academic, Actorie, Regie, Scenografie, Coregrafie, Regie film și TV, Imagine film și TV), Jurnalism și informare (cu specialitatea Jurnalism și procese mediatică).	6,00	

Sursa: Anexă. Metodologia de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior.

Alocațiile bugetare pentru finanțarea standard, atribuită fiecărei instituții publice de învățământ superior pentru studenții înmatriculați în conformitate cu comanda de stat pentru studii superioare de licență și master, se transferă instituției în baza numărului de studenți echivalenți ai acesteia.

Numărul de studenți echivalenți ai universității se determină prin înmulțirea numărului fizic de studenți finanțați din bugetul de stat ai acesteia cu coeficienții de ajustare corespunzători formelor de învățământ și programelor de studii pe cicluri de studii. Numărul fizic de studenți finanțați din bugetul de stat va fi raportat la 1 octombrie a anului bugetar precedent.

Finanțarea învățământului superior, conform „Metodologiei”, se face pe baza formulei „standard per student echivalent”, se calculează numărul de studenți echivalenți, finanțați din bugetul de stat, pentru fiecare instituție publică de învățământ superior și pentru fiecare ciclu de studii. Procedura are două etape:

a) pentru fiecare instituție publică de învățământ superior i și pentru fiecare ciclu de studii c (licență ($c=1$) și master ($c=2$)) se determină numărul $NSE_{c,j}^i$ de studenți echivalenți grupul de finanțare a programelor de studii j de la toate formele de învățământ: $NSE_{c,j}^i = \sum_{t=1}^T f_t \times NSE_{ft,j}^i$ unde $NSE_{ft,j}^i$ - numărul de studenți fizici de la ciclul de studii c , grupul programelor de studii j cu forma de învățământ f_t , înmatriculați la instituția publică de învățământ superior i raportat la 1 octombrie a anului bugetar precedent;

f_t - coeficientul de ajustare conform formei de învățământ t (tabelul 1 din anexa la prezenta Metodologie);

T - numărul total de forme de învățământ finanțate din bugetul de stat în învățământul superior din Republica Moldova.

Exemplu condițional: La instituția de învățământ superior „Universitatea X”, la facultatea de economie cu frecvență la zi, ciclul I „licență” sunt 450 de studenți fizici

(data de referință 01.10.2018 și anul planificat pentru finanțare este 01.01.2019).

f_t este coeficientul de ajustare conform formei de învățământ t .

În cazul examinat studiile sunt în limba română/rusă și le corespunde coeficientul de ajustare $f_t=1,00$.

Determinăm numărul $NSE_{c,j}^i = \sum_{t=1}^T f_t \times NSE_{ft,j}^i$ de studenți echivalenți din domeniul de finanțare j după formula:

$NSE_{c,j}^i = \sum_{t=1}^T f_t \times NSE_{ft,j}^i$
 $NSE_{c,j}^i = \sum_{t=1}^T f_t \times NSE_{ft,j}^i (1,00) \times x = NSE_{c,j}^i = \sum_{t=1}^T f_t \times NSE_{ft,j}^i (450)$, 450 (numărul de studenți echivalenți unitari).

Costul mediu al unui student (ciclul 1), inclusiv cu burse efectiv pe perioada de gestiune constituie conform datelor de la MECC pentru anul 2018 36 862 lei.

Prin urmare, costul mediu per student îl înmulțim cu numărul de studenți echivalenți unitari: 36 862 lei/cost. stud. x 450 s. ech. = 16587900 lei (Finanțarea de bază (FB)).

Această sumă constituie finanțarea de bază (FB) și alcătuiește o pondere de 75-85% din finanțarea totală.

Iar finanțarea de performanță (FP) are o pondere de 20-13%.

Finanțarea din fondul de rezervă (FR) deține ponderea de 5-2%.

Notă: Mai sus la componenta Finanțarea de bază (FB) vezi repartizarea acestor cheltuieli după conținutul lor economic, adică după destinație.

Mai apoi vor fi calculate alocații bugetare pentru finanțarea de performanță.

Indicatorii pentru finanțarea de performanță se vor referi la următoarele direcții distincte de activitate:

- procesul de predare-învățare;
- cercetarea științifică universitară/ Creația artistică;
- dimensiunea de internaționalizare;
- orientarea socială: burse din fonduri universitare, investiții în cămine, alte obiecte de infrastructură, asigurarea stagiilor de practică.

Fiecare indicator de performanță are o pondere semnificativă de performanță și modul de calcul al acestora indicat în Metodologie.

Alocațiile pentru finanțarea de bază și finanțarea de performanță vor fi considerate venituri proprii și vor fi utilizate de instituții în condițiile autonomiei universitare Fondul de rezervă (FR), care reprezintă suma alocată pentru finanțarea situațiilor speciale, care nu pot fi integrate în formula de finanțare. Acest fond rămâne la dispoziția Ministerului Educației, Culturii și Cercetării și ministerelor de resort.

Concluzii. Prin urmare, strategia de finanțare sustenabilă a învățământului, în special a celui superior, este îndreptată spre dezvoltarea și ridicarea calității studiilor, transformarea învățământului din cel memorabil în învățământ bazat pe competențe.

În rezultatul analizei noii modalități de finanțare a învățământului superior public din bugetul de stat constatăm că este o premieră pentru Republica Moldova. Totodată finanțarea studiilor superioare va avea la bază complexitatea programelor de studii, caracterizate printr-un coeficient distinct de ajustare. Acest coeficient de ajustare va sta la baza calculării costului standard per student echivalent unitar.

Considerăm că Noua Metodologie a finanțării învățământului superior avantajează aprofundarea performanței și a învățării pe bază de competență.

Această nouă Metodologie de finanțare a învățământului superior în Republica Moldova a început în anul de studii 2019-2020 și este, deocamdată, pilotată. MECC continuă lucrul de perfecționare a Noii Metodologii.

BIBLIOGRAFIE

1. Gary Stanley Becker. Capitalul uman. O analiză teoretică și empirică cu referire specială la educație./Human Capital. Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. Third Edition, 1993/Traducere: Felicia Pavel. 1997, București, pag. 15-16.
2. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația 2020”. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 345-351 din 11 noiembrie 2014.
3. Codul Educației al Republicii Moldova: nr. 152 din 17 iulie 2014. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2014, nr. 319-324, art. 634.
4. Manole, Tatiana Metodologia finanțării învățământului public: teorie și practică:/ Tatiana Manole; Universitatea Tehnică a Moldovei. Ch.: „Tehnica-Info” SRL, 2010 (Tipogr. or. Iași), 340 p. ISBN 978-9975-63-309-3.
5. Hotărârea Guvernului nr. HG 343/2020 din 10.06.2020 cu privire la aprobarea Metodologiei de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior. Publicat: 19.06.2020 în Monitorul Oficial nr. 149-151 art. 468.
6. Ordinul MECC nr. 656 din 13.07.2020 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni în vederea implementării Metodologiei de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior. Anexă.
7. Metodologia de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior. Aprobata prin HG nr. 343/2020.
8. Anexă. Metodologia de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior.

Prezentat: 15.06.2021

E-mail: tatmanole@yahoo.com